

Arbetssele till Nordsvensk brukshäst

Det arbete man tänkt att hästen ska utföra bestämmer vilken sorts sele man ska ha, vid tyngre körning som i jord och skog, då bastantare arbete ska utföras av hästen är en loksele klart överlägsen och mest skonsam för hästen. Men vilken loksele är lämpligast att använda? De mest

använda är värmlandsselen (vänster bild) och finnselen (bilden till höger). Det finns också lokselar som har så kallad hel bossa eller ringbossa. Smålandsselen tillverkas inte idag vad jag känner till men dess lokor påminner om finnlokorna, skulle det vara så att man har ett par lokor av dessa påloggen

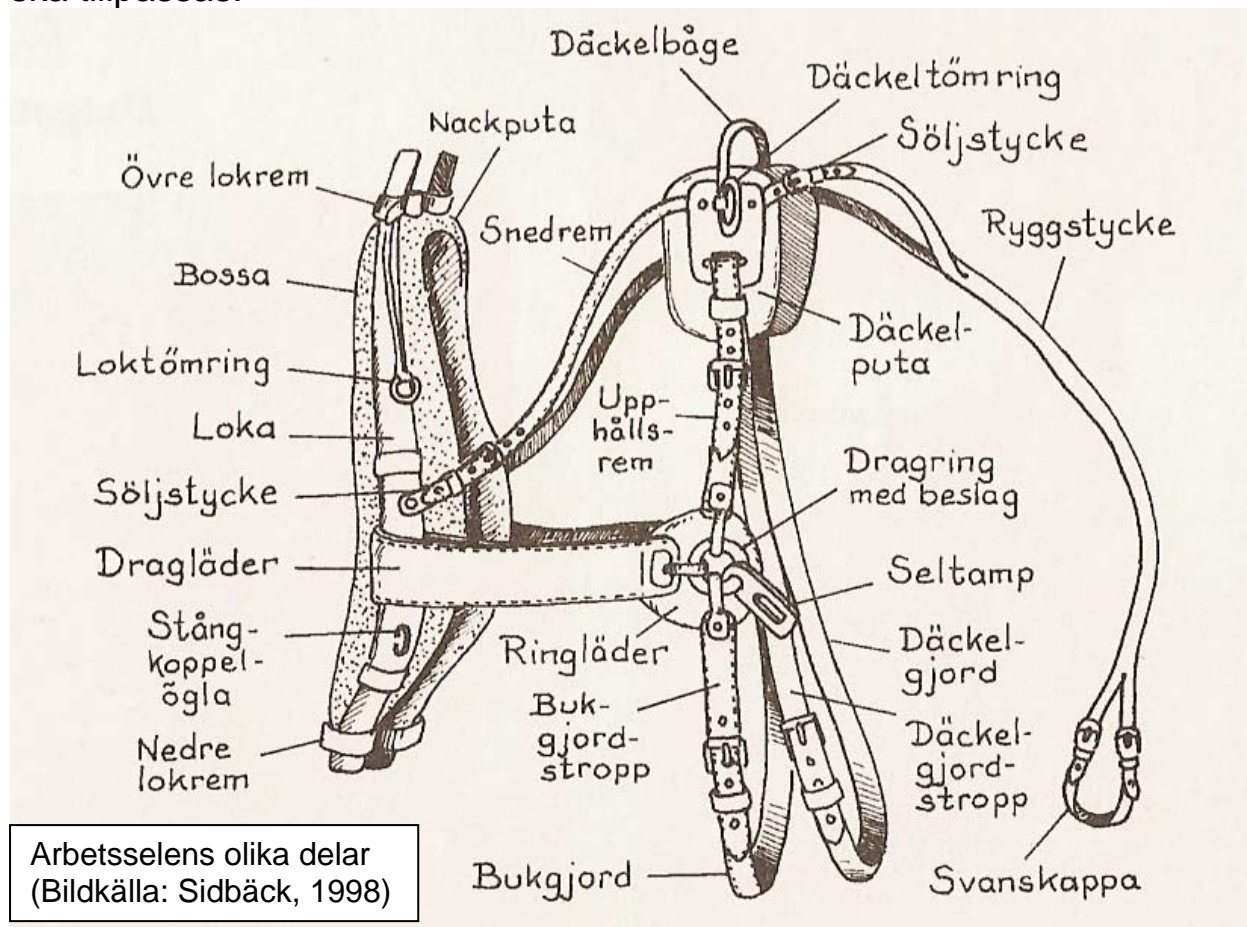

så kan det vara värt att renovera upp med nya bossor. Dess tillpassning är bra för de flesta hästar med lite kraftigare hals vilket inte är ovanligt hos nordsvensken. Hingstar har rundare och kraftigare hals, mer äggformad.

Det här med att skaffa sig en bra arbetssele till sin häst är inte så enkelt såvida man inte har lust att hosta upp med en 10 -20 tusen riksdaler och köpa en ny. Men å andra sidan får man en sele som med rätt skötsel håller livet ut. Tärnsjö-arbetssele och Svenljunga Sadelmakeri ligger i jämförbara kvalitets- och prislägen. Ylanders Sadelmakeri ligger prismässigt några tusenlappar under, Floby överskottslager ligger i överkant. Det är ju lite smaksak också vad man tycker om för modell på selen och jag har inte kollat av hela marknaden på arbetssele. En armesele väger 18 kg och en värmlandssesele från Svenljunga sadelmakeri väger 11kg.

Det är lite att ta reda på då man ska köpa sig en bättre begagnad sele. Det florerar lokselar med olika kvalitéer eller många museum sele på marknaden om jag ska uttrycka mig lite milt. Ska man köpa begagnat ska man vara kritisk och granska selen noggrant. Det ska inte vara några sprickor i lädret, bossorna bör ha någon flexibilitet kvar för att kunna tillpassas till hästen, de importerade lokselarna med indiskt läder och taskigt stoppade bossor är inte mycket att satsa på, eller dem med putan är så dåligt stoppad att skruven går igenom och orsakar skada på hästen. Att en rem är så dålig att den ryker sönder får inte ske. Det kan hända tillräckligt med spännande saker då man är ute med sin körhäst

ändå. Sedan gäller det att selen man köpt passar för just min häst och det arbete den ska utföra. Låt oss kolla lite närmre på hur arbetssele ska tillpassas.

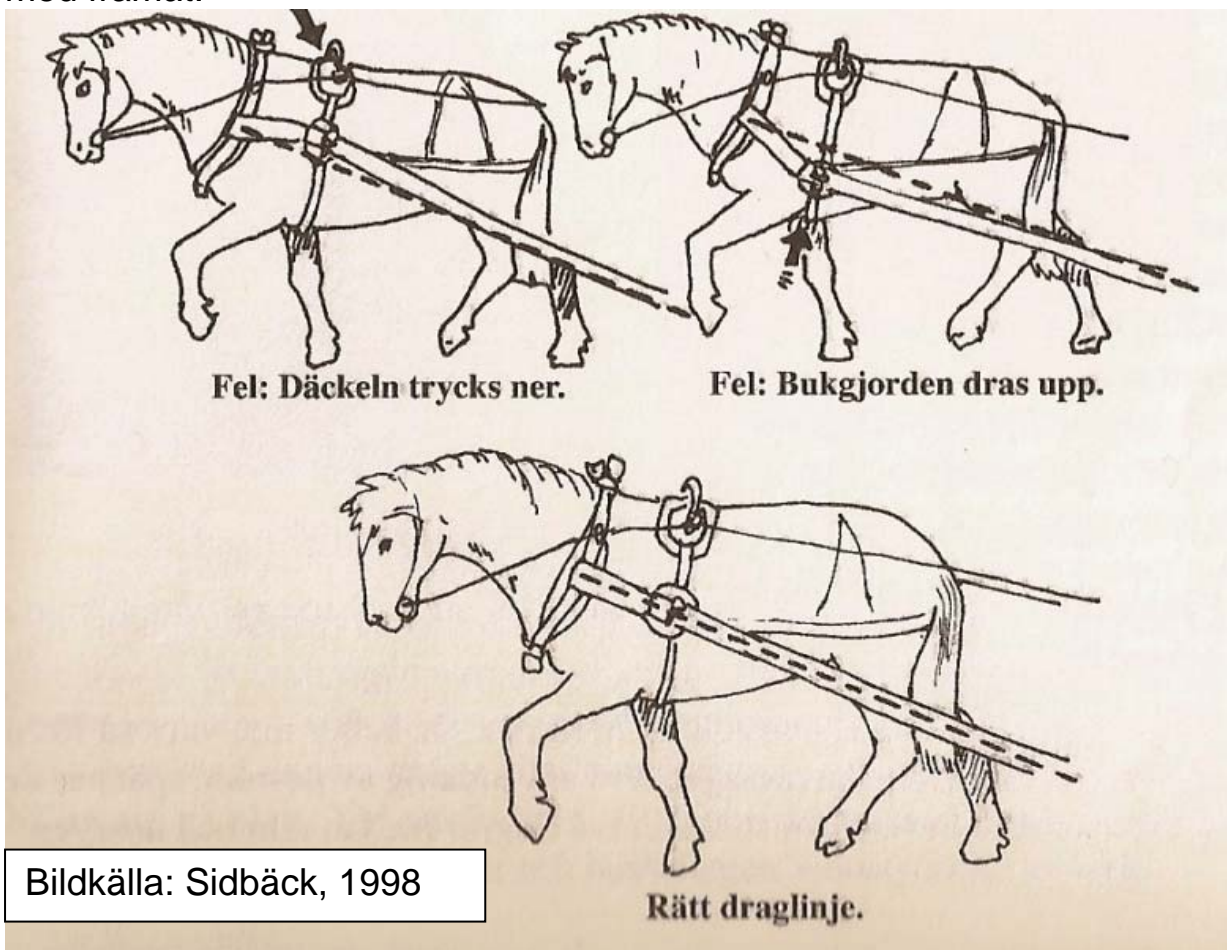

Arbetsseleens olika delar
(Bildkälla: Sidbäck, 1998)

Lokorna tillpassas så, att de väl följer konturerna av lokstäder och bogar. Upptill och nertill är lokorna hopfästa med lokremmar. Är lokorna rätt tillpassade kan man känna med handen att det går att pressa handflatan längs lokstaden och lokan. Då ska det vara så spänt att det sker med svårighet. Det är värre att lokorna är för löst spända än för hårt då de för löst spända lokorna kan orsaka brytskador. I höjdled tillpassas lokan så att fästpunkten för draglädret kommer på ett avstånd från bogspetsen motsvarande 1/3 av bogens längd, och så får man kontrollera att nedre lokremmen inte skaver mot strupen. Vid justering i höjdled flyttas övre lokremmen till lämplig sölja. Lokorna i en loksele ligger an mot hästens bogar och har en bred anläggningsyta, vilket gör att hästen kan dra med hela sin styrka.

Däcklarna läggs bakom bogbladens övre del så att hästen inte störs i sina rörelser, samt så, att däckelbågen inte trycker mot manken. Går hästen ned i hull och förlorar, ändrar sig i ryggmuskelaturen kan det finnas behov att man tillfälligt har en filt under däckeln (gäller nog bara om man kör väldigt mycket). För att kontrollera så att däckelgjorden inte

ligger och trycker ska man kunna se att uppehållsremmens (mellan draglädret och däckeln) spänne rör sig (guppar) då hästen är i rörelse. Däckelgjorden spänns ungefär så hårt, som man spänner sin egen livrem. Varken för löst eller för hårt den ska spännas just precis lagom mycket. Bukgjorden spänns löst så att en tvärhand kan resas mellan buken och gjorden. Draglädret avpassas så, att däckelremmen vid dragning får lodrät ställning. Det är fördelaktigt med selar som man kan justera draglädrets längd på då man kan använda selen till olika hästar och till unghästar. Lokselens dragläder sitter fast i ringen på bukgjorden. Det betyder att när hästen rör sina framben, så följer hela bukgjorden med framåt.

Bildkälla: Sidbäck, 1998

Draglinjen kontrollerar man snarast efter igångsättning vid tillpassningen av selen samt vid anspänningen. Kusken förflyttar sig upp i höjd med hästen samt så långt i från häst och vagn att han kan se dem från sidan. Kontrollera från båda sidorna. Kontrollera särskilt noga, att linjen från draglädrets fästpunkt i lokan - dragringen - svängeln, draglinjen, är rak. Är det fel kan det rättas till genom att däckelremmen förkortas eller förlängs. Kontrollera även att draglinorna är rätt anpassade i längd.

Bakselen ska när hästen drar ligga an mot bakre lårets baksida utan att strama eller

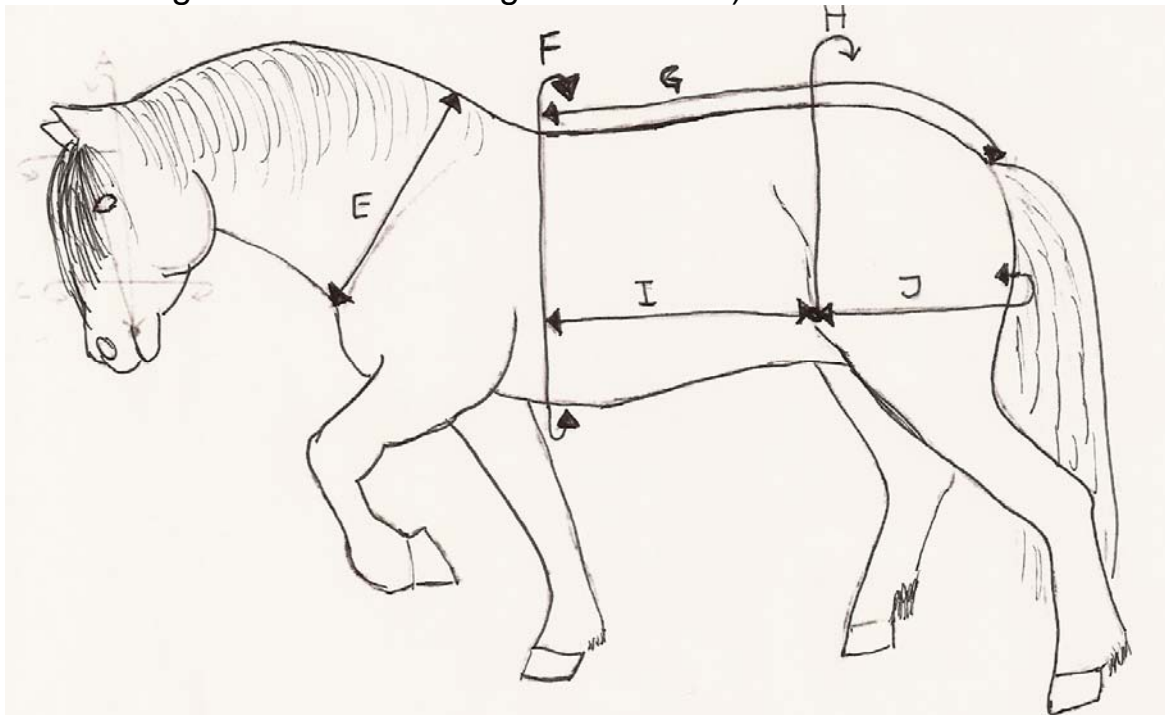

skava mot hästens lårparti. Den ska precis nudda låret då hästen har benet längst bak i steget. Bakselen spänns så, att det inte stramar när draglinorna är sträckta, att den kommer att ligga vågrätt med sin undre kant i höjd med bakknäet eller en tvärhand under bärbensknölna. Är bakselen rätt tillpassad, kan hästen stå emot vagnen eller redskapet. Baklädrets vågräta läge justeras med hjälp av ryggremmarna och bärrem för baklädret. Löparen, som förbinder ryggrem och bärrem flyttas till mitt ovanför ryggremmens och bärremmens fästpunkt i baklädret så det bildas en likbent triangel. Vid korsets högsta punkt ska bärremmen ligga.

Då man selat av hästen och gett den omvårdnad bör man även ge selen lite skötsel. Huvudlagets remtyg torkas av med fuktad trasa. Tränsbettet sköljs rent och torkas av. Lokputorna borstas med torr rotborste Däckelputor och övrigt remtyg torkas med fuktig trasa. Noggrann rengöring och skötsel av selen förlänger dess liv avsevärt. Två gånger om året bör selen tas isär i detalj. Använd läderrengöring eller såpvatten, svamp och rotborste för att tvätta rent. Sadeltvål innehåller glycerin som gör att trådarna ruttnar. En olja som är bra är Effektiv läderolja och man kan vara frikostig och pensla på oljan. Man kan även gnida in med läderfett sedan det fått torka något. Bäst för selen är att förvaras i ca 10-15 grader och med lagom luftfuktighet. Fenomenet med mögel är ganska vanligt och speciellt om man använder Ekol olja.

Så här mäter man på sin häst om man ska måttbeställa en ny sele (Jag har inte tagit med hur huvudlagets ska mätas).

E: Med tumstock mätes det raka avståndet mellan mankammen och strupen.

F: Bröstomfånget mätes med sträckt måttband där däckeln ska sitta

G: Från däckel till svansrot

I: Från däckel till ljumsken

J: Från knä till knä

Av: Christel Carlsson

Referenser: Eriksson, A. Körning, 2006. Sidbäck, H. Hästmannaskap Körning, 1998.
Soldatinstruktion Häst 1963